

Ne – splnený sen architekta Ladislava Hudeca

Pred dvadsiatimi rokmi sme o ňom nevedeli nič. Dnes ho stretávame v odborných i laických novinových článkoch, v publikáciách, v dokumentárnych filmoch, na radnici, v množstve prednášok, oslavách, v múzeách i na cintoríne. Delegácie si podávajú ruky, raz tu, raz tam a kto vie kde všade ešte. Historici a nadšenci skúmajú z jeho života možné i nemožné a každý by ho chcel mať za svojho, vlastniť nie len jeho kultúrne dedičstvo, ale i jeho dušu. To však nejde a to z jednoduchého dôvodu. Ladislav Hudec svojou jedinečnosťou patrí celému ľudstvu a tak teda trochu i nám. Život, ten úžasný režisér pridelenil Hudecovi fantastickú rolu, na ktorú sa nezabúda, alebo by sa aspoň nemalo zabúdať.

Dnes už vieme o ňom veľa, ale nie všetko. Zopakujme si to v krátkosti: Architekt Ladislav Eduard Hudec sa narodil 8. januára 1893 v banskobystrickej kúrii, ako prvorodené dieťa, do rodiny mestského staviteľa Juraja Hudeca a manželky Pavly z rodu Škultétyovej. Ladislav mal sestry Editu, Líviu, Martu, Magdu a brata Gejzu. Navštevuje Ľudovú chlapčenskú evanjelickú školu, potom Nižšie evanjelické gymnázium a Vyššie kráľovské katolícke gymnázium v Banskej Bystrici, ktoré ukončí maturitou v roku 1910. Už počas týchto štúdií získa výučné listy z murárstva, tesárstva a aj ako kamenár. Kresliť ho učí slávny maliar Dominik Skutecký. Fotografuje. Cez prázdniny cestuje na lodi s Júliusom Thurzom. Na otcovu žiadosť navštevuje Kráľovskú technickú univerzitu v Budapešti, ktorú dokončí v roku 1914. Ešte ako študent navrhne stavbu kaplnky Panny Márie Kráľovnej vo Vyhniach. Stavbu realizuje jeho otec. Je to jeho jediná stavba na Slovensku, okrem vlastnej rodinnej hrobky. Dva dni po vysvätení kaplnky vypukne Veľká vojna.

Vstup Ladislava Hudeca do životnej profesijnej kariéry architekta nie je slávny. Ako dôstojník Rakúsko – Uhorskej armády dostáva povolávací rozkaz a zrazu je vo víre svetovej vojny. Projektuje obranné postavenia a na poľskom území sa v roku 1916 dostáva do ruského zajatia a na Sibír do zajateckého tábora, kde strávi dva a pol roka. Rusi ho považujú za Poliaka, poľiaci za Maďara a tak ďalej. Niet sa čo diviť, veď popri slovenčine hovoril aj maďarsky, nemecky, francúzsky, taliansky, poľsky, ukrajinsky, rusky a anglicky. Zo zajateckého tábora ušiel a rôznymi cestami osudu, v ktorých sa literatúra rozchádza, sa dostal do Číny. Akoby na počkanie, 11. novembra 1918 skončila Veľká vojna, ktorá dostala prívlastok 1. Svetová, lenže v tom čase už architekt Ladislav Hudec prišiel do Šanghaja.

Vtedy ešte netušil, že tu pobudne 29 rokov. Ako evanjelik bol hlboko veriacim človekom a veril, že Boh ho neopustí. Prvú veľkú zmenu ktorú vo svojom živote urobí je, že sa prestane podpisovať po maďarsky „Hugyecz“ a od roku 1919 sa podpisuje : „Hudec“. Akoby tušil, že už niet návratu a jedna dejinná epocha sa definitívne uzatvára. A jeho čínske meno je: „Wu – Ta – Kche.“

Prenajíma si izbu a začne pracovať v ateliéry amerického architekta R. A. Curryho ako kreslič. Vytriedi svoje vysokoškolské myšlienky pretrhnuté vojnovými udalosťami. Áno, jeho Diplom znie maďarsky na „Műépítész“, čo značí v preklade „Umelecký architekt“ alebo „Umelecký stavbár“, a tomuto chce zostať verný vo svojej profesionálnej tvorbe. Horlivo študuje všetko o rozvoji a moderne architektúry za posledné roky, o ktoré prišiel nie vlastným pričinením. Zaujíma ho vlastne všetko o architektúre v západnej Európe, v Amerike, Kanade, ako aj v Austrálii a ako ju bude môcť uplatniť v ázijských pomeroch. Odborná a technická literatúra zaujíma prvé miesto. A v nej odborné články, ktoré opisujú nové druhy stavebných materiálov, ktorých je zdá sa nepreberné množstvo. Je veľmi zaujímavé, že každá vojna ktorá ničí, v konečnom dôsledku prináša aj rozvoj a napredovanie. A k veľmi dôležitej činnosti fotografovania mu časom pribudne aj ďalší, doslova nutný koníček – filmovanie.

Spoznáva sa s dievčinou z nemecko – škótskej rodiny kde sa hovorilo anglicky a nemecky a s ktorou sa v roku 1922 zosobášil. Z manželstva s Isabelou Meyer sa narodili tri deti, dvaja synovia: Martin a Theo a dcéra Alessa. V Šanghaji bývali postupne na troch miestach a v každom dome mal architekt svoju pracovňu, do ktorej sa rád uzatváral a bola mu oázou pokoja.

Ako kreslič nepobudol dlho u R. A. Curryho, uvedomujúc si svoje akademické vzdelanie, stal sa jeho spoločníkom. Aj to však nie nadhlo. S finančnou podporou svojho svokra zakladá 1. januára 1925 vlastnú firmu, čím sa oslobodil. Nezaprie ani podnikateľského ducha, kupuje lukratívne

pozemky na brehu mora a stane sa vlastníkom dvoch nájomných domov. Zachytí nástup filmového priemyslu a vybuduje tri kiná. Pri zakladaní stavieb uplatňuje najnovšie stavebné trendy a využíva nové technológie a architektonické štýly. Praje mu aj šťastie, veď Šanghaj je v Číne považovaný za štát v štáte a obdobie rokov 1927 – 1937 je poznamenané obrovským stavebným rozmachom a dodnes sa spomína ako zlatá dekáda pre mesto Šanghaj. Vtedy vznikla aj prevažná väčšina jeho budov. V Šanghaji počas svojich 29 rokov vytvoril okolo 400 projektov, z nich je mnoho zapísaných v zozname kultúrnych pamiatok. Dokázal osloviť klientelu zákazníkov tak európsku, ako aj čínsku. Aj keď bolo v obrovskej konkurencii veľmi ťažké sa presadiť, on to vždy dokázal. Jeho meno sa stalo pojmom nie len v Šanghaji, v celej Ázii a napokon na celom svete. Čínsky sa však nikdy nenaučil.

V repertoári jeho slávnych prác nachádzame, nájomné domy, kiná, knižné vydavateľstvá, nemocnice, pivovary, vily, kostoly, banky. Slávu už aj tak slávneho architekta šírili napríklad Vila lásky, Zelený dom, Metodistický kostol, a hlavne ospevovaný Park Hotel, postavený v rokoch 1931 – 1934. Architektovo najslávnejšie dielo, Park Hotel bol architektonický a technologický unikát svojej doby. 22 poschodová budova vysoká 83,8 m bola prvým mrakodrapom na ázijskom kontinente a do roku 1966 najvyššou budovou v celej Číne. Boli tu ubytovaní štátnici a králi. Otvorená bola 1. decembra 1934 v geografickom strede mesta „Point Zero“. Budova vysoko nad šanghajským nebom bola pýchou bohatstva, majetku, svetskej slávy a hlavne symbolom čínskeho kapitalizmu.

Ani v časoch najväčšej slávy nezabúda na svoju rodinu v ďalekej Európe. Podporuje ju ako sa len dá, považuje si to za povinnosť po smrti svojho otca. Z rodiny prijala jeho pozvanie sestra Magda v roku 1926, ktorá potom pracovala v Šanghaji štyri roky ako zdravotná sestra a ukončila tu aj svoje štúdiá v tomto obore. Brat Gejza sa tu zdržuje v rokoch 1930 – 1933. Rád prijímal a aj zamestnal ak mali záujem priatelia ako architekti Gabriel Schreiber, Vojtech Holesch, Oskar Holesch, alebo maliar Dionýz Holesch, u ktorého Hudec objednal portréty svojich svokrovcov, aby si zarobil na ďalší pobyt a cesty po Ázii. Zamestnal však aj Ferdinanda Skuteckého, syna slávneho maliara Dominika Skuteckého ktorý bol právnikom a ekonómom. Neustále sa zaujímal o svoje rodné mesto Banskú Bystricu a veľmi túžil ju vidieť. Veľa športoval, choval domáce zvieratá, venoval sa drevorezbárstvu a vlastnil zbierku biblií v 65 jazykoch. Angažuje sa spoločensky a je členom mnohých, hlavne nemeckých klubov. S tým mal potom problém, keď sa chcel usadiť v Amerike. Obyvateľom Maďarska pomáhal počas vojny, keď bol od roku

1942 honorárny konzul Maďarska. Po nesúhlasnom stanovisku s politickým vývojom v Maďarsku 18. októbra 1944 svoju diplomatickú misiu ukončil. Život priniesol zlé časy . V roku 1947 aj s rodinou tajne opustil Šanghaj a tak prišiel skoro o všetok svoj majetok.

Usadili sa na rok v prenajatom dome vo Švajčiarskom Lugane. Ešte nevedeli kde sa definitívne usadia. Ladislav Hudec prijal pozvanie pápeža Piusa II. na odborný výskum podzemia baziliky Sv. Petra v Ríme. Ten ho potom obdaroval aj za jeho katolícke stavby v Šanghaji, aj jeho manželku, generálnou odpustkovou listinou, aj keď bol evanjelik.

Ešte vo Švajčiarsku si Hudec, urobil krátku inventúru života. Ako otec bol sklamaný zo svojich detí, že ani jedno sa profesijne nevenovalo architektúre a neprejavilo náklonnosť k náboženstvu. Z množstva myšlienok ho z ničoho nič zaujala myšlienka ešte z študentských čias, keď chodil s otcom na dražby stavebného dreva do Harmanca a do Španej Doliny. V tichej a krásnej harmaneckej doline plánoval raz postaviť dom len z dreva bez železných prvkov. Precestoval pol Európy, ale drevo nikde nemalo takú vôňu ako tam v Harmanci. Nakoniec si objednal stavbu podľa svojho vlastného projektu z roku 1957 u švajčiarskej firmy Chalettfabrik MURER Beckenried.

Chcel byť od komunizmu čo najďalej a 23. júna 1948 vstupuje na pôdu USA a usadí sa v meste Berkeley v Kalifornii. Jednotlivé časti dreveného domu Challet prišli do blízkeho Údolia indiánskych žien / Squaw Valley / v roku 1958. Plní sa sen na ktorý čakal desiatky rokov. Sen zostal nesplnený. Pri dokončovaní montáže Ladislav Hudec zomrel na infarkt 26. októbra 1958 vo veku 65 rokov.

Telesné pozostatky architekta Ladislava Hudeca boli prevezené do rodinnej krypty na evanjelickom cintoríne v Banskej Bystrici 12. augusta 1970. Sen o návrate sa teda predsa len splnil!

Michal Kiššimon.

Literatúra: Architekt L. E. Hudec „Banská Bystrica – Šanghaj“.